

Tålamodsresan, del 1: Det första rycket.

Det var svårt att överge slagfältet. Allt pågick som värst, alla kriser på en gång: Gazakrisen med dagligt bombardemang trots pågående fredssamtal – om ett stillestånd slöts på tre dagar bröts det inom tre timmar, Isiskrisen i Irak med nya folkmord på gång mot yezidierna av alla oskyldiga folk, det omfattande bråket i Ukraina, där ingen ville ta ansvar för ett nedskjutet civilt flygplan med 300 passagerare, de flesta holländare, och då ingen kunde ta reda på vem som av misstag skjutit ner det, om det var ett misstag – ingen visste säkert, och Putin som hotade bestraffa hela världen för deras sanktioner med att bland annat stänga Rysslands luftrum – det var det största hotet mot min resa. Hemma var mitt arbete saboterat av YouTube-krisen – YouTube hade stoppat mitt konto till följd av 'copyright infringement' – copyrightsvarsjukan på YouTube tog sig uttryck genom sanslösa häxförföljelser på folk som bara menat väl med att vilja dela med sig av sina filmer.

Även vädret var hotande. I Indien var 300,000 människor på flykt undan de vanliga monsunöversvämningarna, och hela sommaren hade vädret varit mera extremt än vanligt – snö och frostvarningar varje natt i Finland under hela senare hälften av juni, vilket förstörde min vistelse där och avbröt den, så att allt det viktigaste arbetet där blev ogjort och måste lämnas därhän, till min utsägliga förtvivlan.

Men på flyget till Indien kom jag omsider, om det dock hängde på ett hår i Helsingfors – Göteborgsflyget var försenat, och vi släpptes inte ut ur planet på grund av ett tekniskt fel klockan 19.20 när min anslutning till Delhi var 19.30 i andra ändan av flygplatsen. Det blev det vanliga gatloppet, och 19.45 var jag framme vid rätt *gate* under hotet av "final call". Skulle mitt bagage hinna med ombytet den här gången? Det återstod att se. Jag hade gjort det igen – räckt äventyret handen på vinst och förlust.

Den värsta krisen hemma hade dock varit en rockkonsert som terroriserat västra Göteborg och vållat en hel del kommentarer och skrivelser på *facebook*. Här är några utdrag:

"Högsta volym långt in på natten ... när lugn och ro skall vara och återhämtning skall ske. Förmodligen har en del dålig hörsel resp. är inte rädda alls om hörseln. Det verkar på mig som livet rent allmänt har blivit mer bullrigt och ljudligt i dessa dagar med alla tekniska finesser, men om detta har bra effekter på människor och djur – där finns rapporter som betvivlar och bevisar detta. Tyvärr börjar det redan i barnåldern med för höga volymer... På arbetsplatser används hörselskydd, men på fritiden kan vi ösa på.

Parantes: Skulle gå oftare på bio, men även där har volymen ökat (kanske för att överrösta prasslandet av godis- o popcornpåsarna). Går jag någon gång så inte utan att ha ÖRONPROPPAR med mig. ÖRONPROPPAR ÄR NUFÖRTIDEN ETT MÅSTE!"

"Det är som en sjukdom som hela tiden blir värre utan att folk ens märker det, då de samtidigt låter sig bedövas av den, långsamt men säkert, så att dövheten infinner sig allt tidigare i livet. Den äldre generationen hade sällan problem med dövheten före 80, men min generation har det redan i 60-årsåldern eller tidigare. Hur ska det då gå för alla dessa dagligen larmande ungdomar?"

Slottskogen, som är en allmän plats och stadspark hade spärrats av för detta evenemang, som tog 1700 kronor i inträdesavgift. Musiken vrålade och dunkade i tre nätter över västra Göteborg. Det var alltid värst omkring midnatt, men allra värst var det natten till fredagen,

då jordbävningssvaret höll på till klockan 02.00. Som W. sade: "Vi lever i ett öronproppssamhälle."

Hur som helst, så lyckades jag flyga i luften igen och med framgång – som medpassagerare på flyget fick jag en ung fransyska från Vogeserna i östra Frankrike, Antoinette, som skulle besöka Indien för första gången och hade alla äventyr framför sig. Då hon ville till Ladakh hade hon råkat hamna precis bredvid den rätte mannen, och vi hade en mycket trevlig kväll tillsammans i flygstolarna med mycket rödvin. Detta var ett gott preludium för resan och dess första goda tecken.

Tyvärr förlorade jag henne genast. Hon skulle mot min inrådan stanna i Delhi i tre dagar för att uppleva festligheterna inför självständighetsdagen om två dagar, och hon var färdigt inställd på att bli magsjuk.

Bussen in till busstationen från flygplatsen tycktes inte hitta vägen. Tre gånger återvände vi till Connaught Place efter att ha snurrat runt i halva stan, så att jag kom sent fram till busstationen men var glad över att alls komma fram till slut. Men väl där fick jag genast en buss till Simla – med fläktar. Detta var synnerligen välkommet, då det var 30 grader varmt och ingen monsun – klarblå himmel.

Det första regnet nådde oss först efter Chandigarh. Halvvägs upp för bergen mot Simla gjorde vi en rast för te och annat. När bussen satte i gång igen uppstod det problem. Det ringdes i telefoner, bussen backade, parkerade sig provisoriskt, det spejades hitåt och ditåt, tills situationen klarnade: två gamla tanter hade glömts kvar och inte märkt när det var dags att lyfta. En bil körde i kapp oss med dem. De fick naturligtvis en liten tillrättavisning för sin försumlighet.

En andra incident inträffade när en långsam truck envist vägrade låta oss köra förbi den. När han äntligen efter mycket tutande och vår chaufför uppretad till raseri lyckats komma förbi prejade han in trucken och grälade på föraren. Konduktören hjälpte till. Under tiden blockerades hela trafiken.

Men fram till Simla kom jag efter precis tio timmar. Jag fick genast en nattbiljett på bussen till Manali och kunde i lugn och ro bege mig upp till *The Indian Coffee House* för dagens första måltid. Det regnade inte ehuru vädret var hotfullt, men på väg upp till mitt favoritkafé i Indien började det stillsamt dugga.

del 2: *Avbrottet*

Klockan 5 strax före soluppgången stannade bussen på vägen från Simla till Manali och rörde sig icke mera. När jag vaknade från en provisorisk slummer i mitt säte med knäskålarna halvvägs krossade av det knappa utrymmet till sätet framför var både konduktören och chauffören försvunna. De hade övergivit bussen och dess fulla last av passagerare,

Inför det gradvisa uppvaknandet till gryningen kunde jag se att något var på tok med vägen. Genom min sista dröm hade jag fått ett säreget meddelande på en drömd dator: "*Road partially ripped by invisible lightning on the rear*". Det hade blixtrat hela natten och ibland även åskat, men det hade inte varit något skyfall, bara duggregn.

När jag gick ut kunde jag se vad som var felet. Ett bergsras hade fyllt hela vägen. De värsta bumlingarna kunde vara på 5 kubikmeter, och de låg på varandra. Ingen kunde rubbas utan att raset blev värre.

Jag hade upplevt många vägblockeringar av ras, men ingen så omfattande som denna. Det hade i regel rört sig om enstaka stenar på högst 2 kubikmeter, som det ibland behövts truckar och dynamit för att åtgärda, men detta var fem gånger värre än det värsta.

Till slut uppenbarade sig chauffören och konduktören, men de var uppenbart förtvivlade och vägrade svara på frågor annat än med sorgset skakande huvuden. De körde bussen längst bak i den redan 5 kilometer långa kön, där det fanns ett tesjapp och en verkstad, och där fick vi bida dagen..

De flesta föredrog att sova bort dagen ombord. Jag tog en promenad bort till olycksplatsen 5 kilometer bort klockan 10 och kunde då konstatera, att raset bearbetades av truckar som rensade bort raset sten för sten från båda hållen, men det skulle inte gå utan dynamitader. Åskådarskaran från strandade fordon var flera hundra på båda sidor om olycksplatsen.

Det tog hela dagen. Man fick trösta sig med te och öppna den medhavda flaskan *Jägermeister*. Utan detta hade man knappast klarat dagen.

Klockan 3 infann sig konduktören och chauffören på nytt. De var fortfarande helt förtvivlade och ville inte besvara några frågor med annat än sorgset ruskade huvuden. En ung medpassagerare som talade engelska något så när sade att det kunde ta fem timmar till.

Men en timme senare tycktes något lösa sig. Bussen utrymdes entusiastiskt, alla sprang upp i en annan buss, och jag följde med. Sakta började den röra på sig.

Naturligtvis var de resulterande köerna på en så viktig väg oändliga, och då de obönhörligt vuxit till sig under 12 timmar tog det sin tid för dem att upplösas, i synnerhet som många fordon tävlade om att komma först förbi olycksplatsen, vilket naturligtvis bara resulterade i nya blockeringar.

Precis 17.50 passerade vi katastrofplatsen och var fria, men min nya buss skulle inte längre än till Kullu. Det skulle bli för sent för att nå fram till Manali samma kväll.

Vi nådde Kullu efter 8. Då sökte jag efter ett hotell. Nu var det aftonen före självständighetsdagen, och alla hotell var fulla. Jag hänvisades från det ena till det andra och allt längre bort i staden. Till slut tog jag ett dubbelrum på hotell Kailas för 400. Det var svarta pengar för dem, vi hoppade över alla formaliteter då jag skulle fortsätta till Manali på morgonen, och de tog bara hand om passet. Jag skulle få en lugn natt och en säng att sova i, den första på tre nätter, vilket behövdes.

Det var sent även för Kullu, och när jag gick ut för att få ett mål mat fanns det inget ris. Jag fick nöja mig med äggnudlar, men sedan fanns det inte heller något te. Detta kunde dock mitt tillfälliga hotell tillgodose mig med.

Efter denna turbulenta resa blev natten naturligtvis omöjlig. Den kombinerade jetlaggen med att man sovit bort mesta dagarna på buss gjorde sömnen oregelbunden och instabil, men det blev i alla fall nio timmars vila. I regnet på morgonen gällde det att ta bussen till Manali.

Naturligtvis råkade man då ut för en lokalbuss som tog den långa vägen öster om Beas med besök i varje by på vägen under oupphörligt dunka-dunk-inferno – konduktören var

ung. Lyckligtvis hade man sina öronproppar.

Halv elva nåddes Manali efter 54 timmars resa från Göteborg, när det borde ha tagit inte mycket mer än 36. Det var ett rekord i förseningar, och det hade aldrig tidigare varit så svårt att ta sig bara till Manali.

Men till all lycka var allting sig likt på *Greenland*. Min gamle värd tog hjärtligt emot mig, och jag fick genast en välbehövlig frukost. Förhoppningsvis hade man klarat sig förbi och över den värsta delen av resan.

I Manali visade det sig att ingenting fungerade. All digital trafik låg nere. Inga telefoner fungerade, och internet var dött. Anledningen var jordskredet mellan Simla och Manali som tydligen brutit kroppspulsådern för all bredbandstrafik till norra Indien.

del 3: *Manali och vidare*

Allt var i sin ordning i Manali. Jag fick träffa den ena efter den andra. Min gamle värd var oförändrad och lika mycket i sitt ässe som vanligt. Tara kom på besök, och återseendet var hjärtligt. Denna märkliga bonde, som med sin stora familj lever helt *in natura* på avkastningen av sin egen gård, är alltid snyggt och nästan stiligt klädd med strumpor och skor, denna gång nästan helt i vitt. Jag fick även träffa Raju, som efter 15 år i Greenlands tjänst öppnat eget hotell inte ens ett stenkast ifrån – *Green Views*. Från Greenland har den vackra utsikten förstörts av ett monsterbygge som växer med en våning varje år, medan *Green Views* ligger utanför den blockeringen. Det var svårt för honom att skiljas från Greenland, min värd blev naturligtvis ledsen på honom, men han måste få gå vidare.

Även internet började fungera, så jag kunde börja ta i tu med fyra dagars *backlog* med 180 mails. Det regnade mycket, men stundtals var det riktigt vackert och njutbart. Jag återfann även mitt gamla favoritcafé vid strömmen i Old Manali, där allt fungerade normalt. Bara gamla *Café Momo* vid det buddhistiska klostret förblev stängt tills vidare.

Jag kom fram till Manali på Självständighetsdagen den 15 augusti, så det var full rulle med turismen i staden. Det var en fredag, så festen fortsatte hela helgen och skulle på måndag följas av en annan helg, som hette Krishnas födelsedag. Jag har aldrig tidigare sett en sådan trafik i Manali. Det var ständiga trafikproppar i Vashisht, det har det aldrig varit tidigare, och till och med den stora landsvägen ner från Rohtang var fullproppad av köer. Mitt i allt detta lämnade min värds hjälpredda stället, som min värd då ensam fick sköta om.

Tror ni inte att han satt uppe och väntade på mig när jag kom hem klockan 9 på kvällen! Han lagade te åt mig och var helt inställd på att sköta allt i huset vid sin höga ålder (någonstans mellan 80 och 90) om uppgiften dock var enkel genom att jag nu var enda gästen och hade små anspråk.

I hopp om någon sorts besked eller öppningar från något håll, från gamla vänner eller mina problem och bekymmer ute i världen, uppsköt jag min avresa till tisdagen. Jag hade redan förlorat en dag genom olycksödet mellan Simla och Manali, så jag kunde lika gärna förlora en till, då jag ändå trivdes och mådde så bra i Manali. Det skulle ge mig bara knappa två veckor i Ladakh, varför det såg illa ut för Zanskar.

Två nya gäster kom till Greenland, av vilka den ena var från Argentina. Han hoppades kunna cykla upp till Ladakh, han hade redan cyklat över Anderna, och om vädret förblev

som det var skulle det inte vara några problem. Efter regnet hela natten till lördagen hade vädret varit otroligt stabilt och vackert.

Med Tara talade jag en smula om Greenlands framtid. Han tänkte *leasa* det nu under den två månader långa turistsäsongen efter monsunperioden, vilket var något av ett experiment. Det var bara att hoppas att det skulle gå bra. Det var ett stort företag han gav sig i kast med, och hans första åtgärd skulle troligen bli att höja rumshyrorna.

Vashisht drällde av ryssar och israeler. Annars lugnade livet ner sig under måndagen, och över huvud taget tog jag det mycket lugnt under dessa tre dagar, helt avstressad genom den traumatiska Simlaresan, och ägnade mig nästan bara åt promenader och studier. Det lutade åt att hela resan skulle bli sådan.

Men på tisdagen bar det av mot Rohtang och Keylong, det första och svåraste passet och den första anhalten på vägen. På stationen halv 7 visade det sig att man inte kunde köpa biljett till bussen. Ingen kunde göra någon reservation. Det var bara att hoppa på och betala på bussen.

På bussen visade det sig att bussen var full. Alla platser var upptagna. Jag lyckades hitta en tom plats längst bak, men det visade sig att någon hade biljett till den platsen – från Kullu. De flesta var passagerare från Kullu och hade reserverat sina platser där. Så jag fick stå hela vägen.

Det var en ny erfarenhet att komma över Rohtangpasset i det mest perfekt idealiska väder på stående fot. Jag fick stå hela vägen (5 timmar) till Koksar. Efter Koksar blev det äntligen en plats ledig längst bak, där man kunde klämma sig bland sju andra och studsa med dem inför varje grop och bula på vägen, som denna mest bestod av.

Även på denna resväg uppstod det en omfattande vägblockering genom ras. Vi var bara 10 kilometer från Keylong när vi fastnade, och kön var återigen ett antal kilometer. De flesta hade suttit där sedan i morgse, men blockeringen hade redan pågått i tolv timmar medan grävskoporna arbetade för fullt.

Som resällskap hade jag den unga Sandra från Österrike i Tyrolen, närmare bestämt Kufstein. Hon var mycket underhållande, bara 30 år och redan mycket erfaren Indienresenär sedan många år och ämnade nu förbli i Indien i tre år ungefär. När vi äntligen lossnade från trafikblockeringen och vi lyckligt ankom till Keylong tog jag med henne till mitt gamla ställe med de tibetanska bröderna där vi fick nattlogi för 100 rupier.

Vi tillbringade sedan kvällen tillsammans under gemytlig samvaro. Jag försökte få med henne upp till klostret, där jag inte varit på fyra år, men jag fick ta mig dit ensam. Med det gudomliga vädret var det en stor tillfredsställelse att få återse denna svindlande utsikt över Lahaul efter fyra års uppehåll.

Vi lyckades även skaffa goda sittplatser för morgondagen för den fortsatta resan till Leh, så åtminstone morgondagen skulle man slippa stå hela vägen.

del 4 : *Framsteg*

Sandra fick inte en lugn natt i sovsalen i Keylongs natthärbärge, då en ung pojke antastade henne hela tiden, ville gå ut och gå med henne, ha sex och så vidare, från klockan två framåt. Själv märkte jag inget, fastän jag själv sov illa, då han tydligen passade på att

göra närmanden just när jag sov. Men vid ett tillfälle vaknade jag av att någon tog mig i handen. Jag kramade den tillbaka, men då retirerade pojken. När jag om dagen fick höra om Sandras dåliga natt förstod jag att han tagit fel.

Klockan 5 startade vi, och hör och häpna, för första gången någonsin var det molnfri blå himmel hela vägen fram till Leh. Först efter Tanglang La, det sista passet, började några pyttesmå moln skymta, men de var de första.

Emellertid råkade jag ändå ut för ett missöde. Redan vid starten satte busschauffören i gång inhemsk skvalmusik för hög volym. Det visade sig då till min förfäran att jag hade förlorat mina öronproppar. De måste ha fallit ur min byxficka när jag i Manali skakat mina byxor. Jag hade inget annat val än att be chauffören sänka volymen. Som vanligt, som det brukar gå till, stängde han då av den helt och hållet. Han satte inte på den igen förrän efter Pang men då med mera diskret volym.

Klockan 2 nådde vi Pang efter 9 timmar, det hade då bara varit ett vägarbete på vägen som försenat oss en aning, klockan 4 nådde vi det högsta passet Tanglang La, och klockan 7 var vi framme i Leh efter exakt 14 timmar, normal restid med allmän buss, strålande väder hela vägen och inga andra bekymmer heller.

I Leh visade det sig att genvägen till Lung Snon från busstationen var borta på grund av att man byggde en ny väg där. Vi måste ta omvägen genom hela staden. Dolma var hemma och tog hjärtligt emot oss. Sandra var med på att dela rum med mig den första natten för att sedan kunna orientera sig nästa dag om billigare möjligheter, men hon var över huvud taget enbart nöjd med mitt sätt att introducera henne i Ladakh. Vi gick genast till mitt favoritställe Tenzing Dickey, där hon fick sitt livs första *thenthuk* och genast satte upp den på sin favoritlista. Ett italienskt sällskap kom dit senare på tio personer för att festa som vanligt, som italienare i Ladakh alltid gör, och de blev förtjusta över att möta en annan delvis veronesare där, då de alla var från trakterna där omkring. Den oväntade gästen och vårt utbyte höjde deras festglans ytterligare.

När vi återkom till Lung Snon var Legdan där och skötte om oss. Han berättade att Karin precis hade lämnat Leh för att bege sig till Lingshed i vanlig ordning, medan Catherine detta år skulle utebli. Även den krutgumman måste finna sig i att bli äldre.

Men Sandra och jag såg fram emot en vilsam natt som omväxling mot de tidigare, vilket vi mer än väl behövde.

Emellertid blev den något kall. Vi hade båda behövt en filt extra, men det var det enda som fattades.

På morgonen efter frukost ville hon se sig om efter ett eget hotell, så vi skildes, medan jag lyckades uppdatera mig i datortrafiken. Jag hade försökt redan igår kväll, 180 mail hade legat i väntan på mig, men när jag hade 43 kvar brast kontakten. Idag gick det bättre.

Hon hittade ett nytt ställe, Ti-Sei vid sidan av staden strax före Changspa, där hon fick ett eget rum för 300. Det var nästan samma ställe där min vän från Barcelona Albert Lobo hade bott 2007, ett lugnt avskilt enkelt ställe med trädgård.

Jag hade ett hjärtligt sammanträffande med Skarma, och vi började genast planera vilt tillsammans. Enligt honom var det varken några problem med Nubra eller Zanskar, och då jag nästan redan givit upp Zanskarplanerna innebar detta en förhoppning.

Upprymd därav gick jag upp till överste Wangdus i översta ändan av dalen. Han rekommenderade Nubra, då han ansåg att tiden skulle bli för knapp för mig för Zanskar. Dock var det en onelig frestelse att ändå försöka satsa på Lingshed och överraska Karin där. Vilken fullträff det skulle vara.

Hemma i Lung Snon fick jag beskedet, att jag fick behålla dubbelrummet för bara 300. Detta innebar en stor lättnad för mig. Jag kunde stanna kvar med dusch och varmvatten (även om detta inte fungerade) och fortsätta sova gott om nätterna. Det kändes verkligen som att vara hemma hos familjen igen.

Överste Wangdus var mycket orolig över Isis framfart i Mellanöstern. Det senaste från dem var att de kapat huvudet på en amerikansk journalist och basunerat ut en video om saken, som om det var något att skryta med. Hillary Clinton betecknade hela Mellanöstern samt Nordkorea som den värsta, mest hopplösa och fullkomligt galna delen av världen. Både jag och överste Wangdus gav henne rätt. Naturligtvis skulle Amerika aldrig kunna acceptera att man skar av huvudet på en amerikansk journalist.

På kvällen när jag träffade Skarma stod det klart, att det inte skulle gå något fordon till Zanskar före söndag. Det var för sent. Det var således bara att satsa på Nubra.

del 5: *Virusproblemet.*

Denna infektion manifesterade sig på flera olika områden. I Göteborg före avresan hade jag under de sista dagarna tre dagar i sträck torterats av en rockkonsert i Slottsskogen som terroriserat och tyranniserat hela västra delen av staden med sitt infernaliska högtalarförstärkta oväsen, vilket resulterat i en hel del skrivelser och debatter i synnerhet på Facebook om audiell miljöförstöring respektive ungdomens rätt att få ha roligt utan hänsynstagande till vare sig sin omgivning eller sina egna förstörda öron. Tror ni inte att samma sak upprepade sig i Leh? Bara något kvarter ifrån Lung Snon, vilket det som vanligt var omöjligt att precisera den exakta källan till, förekom från middag till efter midnatt flera dagar i sträck en ladakhisk rockkonsert med högtalarförstärkt primitiv rockmusik som bjöd på den maximala variationen av två olika ackord. Barnen grät, alla var irriterade, Legdan var helt överens med mig om att det var en hemsökelse, men, som han sade, ingen kunde göra något, då det var ett demokratiskt land, utom att komma med eftertryckliga klagomål i efterskott.

Redan efter den första förstörda kvällen rannsokade jag staden på apotek på jakt efter öronproppar efter det omistliga par jag hade förlorat. Sammanlagt besökte jag en fem-sex olika apotek. Det visade sig till min häpnad att alla öronproppar var slut överallt. Efterfrågan var astronomiskt mycket större än tillgången. Till och med Ladakh hade gått in i öronproppsåldern.

Internettrafiken stördes som vanligt av de ständiga strömavbrotten, som ideligen saboterade allt för alla, då de väsnande generatorerna var relativt få och aldrig kom i gång i tid. När jag arbetade med internet och tänkte skicka några bilder från en USB-sticka inträffade plötsligt ett strömavbrott som en blixtnedslag från klar himmel då vädret ändå var vackert, och när strömmen kom i gång igen fungerade ingenting som det skulle. USB-stickan

var blockerad och kunde inte öppnas fastän alla dess filer låg oskadda kvar. Men när jag senare prövade stickan på et annat café visade den sig vara full av virus.

Vi rensade den där på stället, det tog en dryg halvtimme, men den kunde ändå sedan inte öppnas. Ej heller gick det hemma på min lapptopp, där jag ändå rensade stickan en gång till och datorn dessutom. När jag följande dag gick tillbaka till platsen för olycksödet kunde ägaren genom sin egen dator konstatera, att stickan led av *malware*, den värsta och svåraste sortens virus, som är bäst på att gömma sig. Det skulle ta 3-4 timmar att rehabilitera den.

Samtidigt sket sig mitt Nubraäventyr, då Skarma inte kunde få ihop ett tillräckligt antal passagerare för sin jeep – det behövdes en till, medan samtidigt vädret blev sämre.

Men på kvällen återsåg jag Sandra med en ny ung schweizare Andreas hon hade hittat, med vilken hon ämnade bestiga Stok Kangri, Ladakhs högsta berg på 6100 meter. Vi hade en trevlig middag tillsammans, varunder i vår restaurang Tenzing Dickey det även uppenbarade sig en finländare, så att jag till och med fick tala svenska.

Sandra var full av historier om sina äventyr i Indien, men den märkligaste var kanske hennes besök i Darjeeling 2008. Jeepen hon åkte med vägrade köra längre än till Ghoom 8 km ifrån, då det var sent och trafiken besvärlig, så hon fick gå fram till Darjeeling. Där vägrades hon nattlogi vart hon än vände sig, då man tog för givet att hon var israelit då hon hade rakat huvud. Så impopulära trodde jag aldrig att israeliter kunde vara i Indien och allra minst i Darjeeling, Till slut fick hon ett primitivt rum där en ruta var sönder, där hon uttröttad somnade in framför TV-n. När hon plötsligt vaknade upp klockan 3 på natten var hela rummet fullt av insekter.

Det var mulet lördag morgon, men ganska snart blev det bättre, och jag började få ordning på torpet. Datorviruset höll på att åtgärdas, och Skarma fann den sista deltagaren till vår expedition, så att vi kunde fara på söndagen den 24-e.

Hela dagen gick åt till att försöka åtgärda det olyckliga USB-minnet. Till slut var det bara att ge upp. Allt var bevarat, men ingenting kunde öppnas. Det var bara att spara ytterligare åtgärder tills man kom hem till Göteborg. Allt var i säkerhet kopierat över till min gode vän Mr. Tundups dator, 15,000 bilder, en del filmer, hela mitt bibliotek, med mera, så han hade åtminstone fått ersättning för jobbet.

Jeepen till Nubra skulle avgå 6.30. Jag skulle få dela den med andra lokala och måste gå upp till ändan av staden i god tid före gryningen, så det var bara att hoppas att allt skulle gå bra.

Ideliga strömavbrott förföljde Leh hela dagen. Det värsta inträffade mot eftermiddagen. Det var lördag kväll, och hela Ladakh var utan ström. Restaurangerna fick fungera med stearinljus. Jag minns förra året i Spiti, hur hela Spiti hade nödgats klara sig utan ström i tre månader...

del 6: *Nubra*

Klockan halv 6 steg jag upp för att förbereda mig för min resa till Nubra, som jag nu skulle besöka för sjunde gången sedan år 2000. Strax efter sex var jag framme vid bilen, som inte väntade där jag blivit tillsagd att uppsöka den utan på ett helt annat ställe vid ett tesjapp, där man kunde värma upp sig med en kopp te och en *laddu*. På téet fick man vänta,

men sedan fick man inte vänta längre. Vi var fyra man i jeepen när den äntligen gav sig av halv 8, chauffören, jag och två andra lokala förmågor.

Från början dök mitt speciella förföljelseproblem upp på nytt: de insisterade på att ha i gång bilradion med lokal skvalmusik beledsagad av det obligatoriska dunka-dunket. Jag blev tvungen att be dem sänka volymen, vilket de gjorde, men efter en stund höjde de den igen, som de alltid gör. Efter passets passerande (Khardung La, 5600 meter) efter ytterligare fruktlösa vädjanden vidtog jag den desperata åtgärden, att jag böjde mig fram från baksätet och sänkte volymen själv, men med sådan kraft, att knoppen ramlade av. Denna fick de sedan söka över golvet av jeepen. Sedan dröjde det innan de satte på skvalmusiken igen och då äntligen med dämpad volym. Jag bad om ursäkt hos chauffören för min överkänslighet, varpå han log för första gången.

Det var alldeles hederliga lokala medpassagerare, som till och med förstod engelska, men det här problemet med högtalarmani som ett beroende som ständigt skruvas upp är som en mental farsot som drar härjande fram över världen med sin audiella miljöförstöring överallt, som om den fysiska miljöförstöringen inte var tillräcklig.

Vi nådde Diskit precis klockan 12 efter fyra timmar exklusive två tepauser. Vädret var blandat, varken övervägande vackert eller hotande, varken för gassigt eller för mulet, så det var egentligen idealiskt. Emellertid var detta en söndag, och allting var stängt. Det fanns heller inte någon buss vidare västerut för söndagens skull. Jag fick ta in på Zambala, där jag nu bodde för tredje gången, senast för tre år sedan med Janne och Halvar, och lyckades pruta priset från 500 till 400. (50 kronor).

Alla restauranger var stängda utom en, där jag intog en kraftig *chowmein* med smakfull sås för 80 (10 kronor). Sedan tänkte jag gå av och an till Hundar 9 kilometer längre bort, men vädret ändrade mina planer, då det såg mörkt ut ditåt. I stället gick jag upp till Diskits kloster och kompenserade mig därmed för missen under mitt förra besök här, då Janne och Halvar fick gå ensamma upp dit medan jag låg magsjuk på Zambala.

Det var ett härligt återseende. Jag berättade för en munk att jag varit här i klostret för första gången för tretton år sedan och att jag till min glädje fann nästan ingenting förändrat. Munken gladdes därvid.

Redan på vägen upp hade jag mött en trevlig israelit Alex, som då kom ner från klostret och spekulerade i att bege sig till Hundar. Jag mötte honom igen på vägen ner, då han satt efter avslutad måltid på Cho Café vid vägen, varvid vi fortsatte vårt utbyte, som utsträckte sig till adresser och Facebook. Även han ville till Turtuk, vart jag tänkte mig i morgon, så chansen fanns att vi skulle mötas igen.

För övrigt satt jag mest i Zambalas trädgård och ägnade mig åt mina arbeten med en kopp te eller kaffe. Mitt värdfolk var mycket sympatiska, och för första gången fick jag uppleva deras kök. De hade en dotter och en mormor men få andra gäster utom ett gäng kvinnliga stojande israeler, som liksom alltid var mycket högljudda. Israeler i Indien gör för det mesta mycket väsen av sig, de är omogna och barnsliga och vet ingenting, de är därför inte populära, medan de israeler som reser ensamma, som min vän Alex, kan höra till de bästa resenärer och människor man kan träffa.

På morgonen därpå efter en god natts sömn gick jag upp till Hundar. Det var längre än jag trodde, och landsvägen dit är mördande monoton och tråkig trots det spektakulära

panoramat. Men det var ett kärt återseende. Ett nytt kloster hade byggts sedan jag senast var här för nio år sedan, med en väldig och imponerande Buddhastaty inuti, ehuru det gamla klostret fanns kvar, men det var förbommat. Jag återbesökte flaggmonumenten på toppen av tempelberget och började sedan gå tillbaka de nio kilometrarna längs den mördande landsvägen till Diskit.

Där inväntade jag sedan bussen vidare västerut. Jag hamnade i sällskap med ett israeliskt par, som hade många frågor om hur man reder sig i Nubra, och jag gav dem alla goda råd och rekommendationer jag kunde. Den vackra servitrisen på detta ställe var som en mindre kopia av Keira Knightley.

Bussen västerut skulle avgå klockan 2, men naturligtvis var den försenad. När den äntligen kom var den en minibuss med ungefär 25 sittplatser, som alla redan var upptagna. Det skulle bli slagsmål om dem, och det blev det från början. Konduktören anvisade mig en plats längst bak, men de som satt där vägrade att släppa till den platsen. Risker var att jag fick stå hela vägen (8 mil längs omöjliga vägar) som över Rohtangpasset. Hur skulle detta sluta?

del 7: *Vidare västerut*
(från Diskit till Turtuk i Nubra, Indiens nordligaste avkrok)

Bussen var så fullpackad att folk inte ens fick plats i gångarna. De flesta fick stå och trängas. De flesta var kvinnor med barn på armen. Alla kvinnor med barn fick dock sitta. Barnen

skrek i trängseln, men dessa kvinnor, som då hörde hemma i de avlägsnare trakterna av Nubra mot gränsen till Pakistan, var anmärkningsvärt vackra med bedårande klädedräkter. Skarma hade upplyst mig om hur svårt dessa kvinnor från Turtukområdet hade det, men det tycktes inte gå någon nöd på dem. Deras klädedräkter var yppiga i sin skönhet, ingenting var slitet eller lappat, de hade sina mobiltelefoner varenda en, de var överlastade av bagage, kort sagt, de verkade minst sagt välbärgade.

Då var det besynnerligt att det bara gick en lokalbuss upp till Turtuk dagligen och att den var så liten. De flesta föredrog tydligen att dela privata jeepar, och flera som inte fick plats i bussen gjorde detta.

När man ställdes inför detta absoluta kaos bland passagerarna i den trånga bussen, där ingen på något sätt kunde resa bekvämt eller få en behaglig resa, kände man nästan för att överge hela företaget och avstå. Ändå stannade man kvar.

Det förekom fyra andra olyckliga européer på bussen, och alla fyra var unga damer. Jag råkade stå intill två av dem och försökte identifiera deras språk. Det råkade vara italienska. Jag frågade dem på italienska varifrån i Italien de var, och vi blev genast goda vänner.

För att hjälpa mig i min prekära situation med en hopplös ståplats bland ett myller av hängande och krängande stojande lokala gummor drog de ihop sig, så att jag fick en tredjedel av deras två små platser, tillräckligt för att min högra skinka skulle få plats. Det var i alla fall bättre än att stå, och detta blev vårt trängda läge sedan under hela den långa resan.

Denna följde floden Shyok medströms mot väster. Shyok viker sedan av norrut in i Pakistan för att därpå åter tillträda Indien vid Kargil, för att sedan vända norrut igen och förenas med Indus i Pakistan, då Shyok utgör en av dess viktigaste bifloder.

Trots trängseln, det förfärliga kaoset, den jämmerligt dåliga vägen och den knappa utsikten, då alla hela tiden var i vägen för varandra, blev det en mycket intressant resa. Den gick genom smala raviner, ut i klippöknen, över primitiva enfiliga broar som det var strängeligen förbjudet att fotografera medan alla gjorde det ändå, längs med forsar och under konstant obeskrivlig trängsel hela vägen – man förstod varken att ringarna eller att de kläna broarna höll under denna massiva tyngd av en liten buss för 25 personer som sprängfyllts med 60.

Det blev till och med en checkpost på vägen, där alla måste utrymma bussen för att släppa ut de få med utländska pass. Utom vi tre var det två långa vackra israeliskor, som naturligtvis försummat att göra de erforderliga fyra kopiorna av sina tillstånd, så de höll på att inte släppas igenom.

Resan tog fyra timmar för åtta mil. Turtuk erinrade mycket om Themisgang med sin inklämdhet mellan höga klippor och berg men var mindre. Samhället tycktes bestå av två byar, en gammal och en nyare. I den gamla, där vi tre fann härbärge, fanns moskén, och majoriteten av samhället verkade vara muslimsk. I den nyare byn låg affärerna och det buddhistiska klostret, och dessa båda byar åtskildes av en ström med en enkel träbro, som bara tillät gångtrafik.

Vi tre fick dela de tre sängarna i härbärgets sovsal. I priset på 350 rupier ingick en fullständig middag, som vi njöt av för fulla muggar efter dagens strapatser. Vi planerade alla tre att återvända samma väg följande morgon, då mina damer hade på programmet att vara i

Manali om några dagar. Själv ville jag inte skiljas från Nubra så lätt utan planerade att stanna en natt till i Diskit.

Det blev en mycket lycklig kväll, ty jag hade mycket gemensamt med dessa båda damer. De var nämligen båda litterära. Francesca arbetade för ett bokförlag, och Valentina läste franska och höll just på med Jules Vernes dråpliga "Doktor Ox' experiment". Vi diskuterade Mario Puzo och Rom, som de hörde hemma i, med anledning av hans sista roman "Familjen", som jag just hade läst för andra gången, hans enda historiska roman och hans livsverk, som han arbetat på hela livet och lämnat ofullbordad, om påven Alexander VI Borgia och hans ödesmättade familj med Cesare och Lucrezia Borgia i centrum.

Natten blev god, fastän vi måste stiga upp halv 6 för att hinna med bussen. Vår gode värd, en mycket sympatisk ung man, visade oss vägen till bussen och passade på att passera en utsiktspunkt för dalen, bara för att visa oss dess bästa sida. Den är större än man tror när man ankommer, och omgivningarna är rysansvärt vilda med höga klippiga fientliga skrangliga obestigbara berg inhägnande den lummiga dalen. Det var verkligen som Themisgang, men Themisgangs landskap var mjukare och bredare i välkomnande agrikulturell nästan prunkande rikedom och välstånd, medan Turtuk var mera som en oas i en fruktansvärd bergsöken. Pakistan låg strax intill, Turtuk ligger 15 kilometer väster om Chalunka, som enligt kartan ligger inom Pakistan, och det var väl värt ett besök.

Kloka av gårdagens strapatser tvekade vi inför att ta bussen tillbaka och garderade oss med en jeepchaufför som lovade ta oss för bara 150 (under 20 kronor) de åtta milen. När bussen kom efter en halvtimmes väntan var den som väntat redan överfull. Det var bara att hellre trängas i jeepen med bara fem andra personer utom oss tre.

När vi med jeepen senare körde om bussen besannades våra farhågor: den var mer än överfull. Ett tiotal satt på taket, och några hängde utanför dörren.

del 8 : *Reträtt*

I den överfulla bussen igår kunde jag knappast se någonting av landskapet under resan, men i jeepen på väg ner från Turtuk fick jag sitta framme och både fotografera landskapet och ta del av det i detalj. Det var verkligen hisnande. Vid ett tillfälle virvlade vägen omkring i så förvirrande serpentin, att man efteråt trodde att man färdades åt fel håll. Vackrast var det omkring checkposten på halva vägen, en militärförläggning utan namn med bron strax intill som var förbjuden att fotografera. Alla gjorde det ändå igår, men tyvärr underlät jag att göra det. Den var extra klen med en hastighetsbegränsning på 5 kilometer i timmen, och dess beläggning var lösa träribbor. Över denna bro skulle senare vår överfulla buss köra med tio extra på taket och några hängande utanför dörren.

Vår chaufför var äldre och körde smidigt, skickligt och snabbt utan krängningar och onödiga gupp. Under vägen blev vädret ständigt mera oroligt. Jag hade planerat stanna en extra dag i Diskit och besöka den stora Buddhastatyn, som bara hade påbörjats förra gången jag var här, men när vi kom fram till Diskit regnade det, och man såg ingen ände på det betryckande och avskräckande vädret. Efter mycket stor tvekan beslöt jag mig för att fortsätta följa med Francesca och Valentina hela vägen ner till Leh.

Vår nya chaufför var ung och satte naturligtvis på den obligatoriska lokala skvalmusiken med värre dunka-dunk än någonsin. Jag bad honom sätta ner volymen, men det tycktes inte fungera. Helt sonika stängde jag då av den. Det fungerade. Resten av resan blev njutbar.

Uppe vid Khardung La på 18300 fot eller 5600 meter snöade det, men det var fullt av folk, och alla ville låta fotografera sig. Särskilt anmärkningsvärd var en grupp på åtta motorcyklister uppradade för ett förevigande. Saken var den att de alla var grå- eller vithåriga. Dessa imponerande stöddiga skinnknuttar på väg över världens högsta fordonsfarbara pass var alla mellan 50 och 70.

Vi kom lugnt ner till Leh, där det var varmt och skönt, och man kunde inte ana att vädret var så vanskligt på andra sidan passet. Jag sade farväl till Francesca och Valentina med att rekommendera några restauranger åt dem, där vi hoppades få ses igen. Klockan var närmare tre.

Efter en sen lunch var jag på väg ner till mitt kaffeställe när en lokal man försiktigt tilltalade mig med en förfrågan. Han undrade om jag visste var man kunde köpa whisky. Han verkade tibetan och skulle till Kargil, där sådant knappast fanns att tillgå.

Han var i själva verket halvtysk och uppväxt i Tyskland, i Köln, Halle och Berlin, men hans mor var tibetanska. Det roliga var, att fastän jag visste exakt var spritbutiken låg ledde jag honom alldeles fel av misstag. Desto livligare och mera underhållande blev vårt samtal. När vi äntligen kom rätt hade vi gått runt halva stan. Vi hade båda mycket roligt åt detta, och han fick sin whisky i "butiken med de svarta fönstren". Han påpekade mycket riktigt att han aldrig hade kunnat finna den själv. Det löjligaste av allt var att den mörkade butiken bara var 100 meter från vårt utgångsläge, där han först så försiktigt och försynt tilltalat mig, och vi hade gått minst en kilometer runt halva stan för att komma dit, fullständigt geografiskt distraherade genom fördjupningen i våra samtal.

Virusproblemen fortsatte, och vi fortsatte kämpa med dem. Efter sammanlagt sex omgångar med scanning och överföring, räddning av material hitåt och ditåt, kopieringar och ändlösa väntanden och alltid upp och ner från botten av staden högst upp till Changspa och ner igen, nådde vi åtminstone halvvägs fram till lösningen av problemen. Huvudproblemet är att man inte kan använda ett USB i Indien utan att det blir infekterat. Jag hade använt det för att bevara vissa vackra bilder jag fann på nätet under mina *facebook*besök, men det kan man alltså inte göra utan livet som insats och med trolig totalnedsmittning som resultat. Enda säkra sättet att bevara sådana bilder är att ladda ner dem till skrivbordet och skicka dem som filer med e-post till sig själv.

Allt mitt material kunde bevaras, men efter scanningen av USB-minnet måste det omformateras, och då skulle allt gå förlorat. Mina vänner hade bara resurser till att kunna rädda och kopiera mina bilder och videos och föra över dem till ett annat USB-minne jag hade med mig, så att åtminstone dessa kunde användas i Indien. De viktigaste filerna, som jag hade tänkt arbeta med i Indien, främst Word-filer, kunde inte kopieras, räddas eller göras tillgängliga utan måste förbli inlåsta i det konvalescerande USB-minnet.

Onsdagen beredde en svår överraskning. Allting var plötsligt stängt. Det visade sig vara 10-års-minnet av en olycka, varvid någon ladakhier offrat sig för att rädda andra (27 augusti 2004), vilket tydligen firades som en sträng helgdag. Vi fick gå hungriga fram till klockan 2, då allting blev som vanligt igen. Det var den totala reträtten, inga undantag förekom, men

efter klockan ett öppnade "Little Café" i Changspa, ett charmigt och anspråkslöst ställe, som vågade trotsa helgpåbudet och gjorde naturligtvis lysande affärer. Det kan vara det billigaste stället i Leh.

del 9: Hemska dagar i Leh

Sandra och Andreas dök upp på *Happy World Restaurant*. De hade lyckats ta sig upp till toppen av Stok Kangri, det högsta berget i Ladakh, på drygt 6100 meter. De hade startat på söndag, kommit upp till baslägret vid 5000 meter på måndag och övernattat där i tält och sedan fortsatt uppåt först klockan 10 följande morgon. De flesta angriper toppen med start extremt tidigt på morgonen för att säkert hinna upp och ner igen. Sandra och Andreas hade inte ens förväntat sig att nå toppen utan hade tänkt nöja sig med 5500 och sedan vända ner igen. Men då kom det en lokal guide med en elvaåring med sig som ämnade sig mot toppen. Om det lyckades skulle pojken bli den yngsta någonsin som nådde toppen. Sandra och Andreas hakade på, de hade tur med vädret och nådde ända upp samt lyckades ta sig ner till baslägret igen före solnedgången tack vare guidens kompetenta ledning. De hade haft tur. Och inte nog med det. På toppen av berget tog Sandra sin mobiltelefon och ringde hem till sin mamma i Österrike. Det fungerade. "Hej, jag står på toppen av Ladakhs högsta berg, bara 6123 meter. Hur mås det?" Det finns faktiskt ett ännu högre berg bakom Stok Kangri på drygt 6400 meter, men det är mindre dramatiskt och åtkomligt och därför ointressant.

Tyvärr fick hon problem med ögonen. Glaciärerna reflekterade för mycket ljus, och hon hade inga mörka glasögon. Nu rann de oavbrutet, och det skulle ta tid innan de blev normala igen. Närmast planerade de att bege sig till Pangong Tso, där jag varit för åtta år sedan.

Även min syn hade blivit påtagligt sämre efter Nubra av någon anledning. För att kunna läsa måste jag plötsligt använda dubbla glasögon, då +2,5 var för litet. Kanske var det den dåliga luften i Leh, som närmast liknade en kronisk inversion – alla hade halsbesvär, vilket gick över så fort man lämnade staden.

Av Legdan fick jag veta anledningen till det stränga helgfirandet. För tio år sedan förekom det en omfattande demonstration i Leh för ladakhiernas medborgerliga rättigheter riktad mot den indiska regeringen, som alltid behandlat ladakhierna litet hur som helst. Det blev tumult, och två ladakhier dödades. Dagens demonstration var tyst men eftertrycklig.

Värre än att hela onsdagen var död fram till eftermiddagen med ingenting som fungerade någonstans var, att internet inte heller fungerade och inte heller under hela torsdagen. Överallt fanns det *free Wi-Fi* men inget fungerade. Var det inte strömavbrott låg servern nere, som sov i två dagar, och det ryktades om att det skulle bli två dagar till. Turisterna blev desperata, men mest desperat var jag, då kommunikation är den viktigaste delen av mitt liv. Att tvingas till kommunikativ överksamhet är för mig det värsta som finns, och då situationen inte har förbättrats under de senaste fem åren, fastän det varje år har hetat att allt nästa år skulle vara i ordning, måste jag överväga att inte komma till Ladakh mera. Dessutom har miljöförstöringen tilltagit, staden är direkt ohälsosam, bullret och skvalmusiken med dess volym har fördubblats varje år, och till detta kommer de jämmerliga högtalarförstärkta böneutroparna, som väcker en varje morgon klockan halv 5 med sitt

omusikaliska ylande. Jag reste iväg på den här resan för att komma bort från stressen hemma men råkade här bara ut för värre versioner av den.

Desperat försökte jag komma bort från Leh med att försöka hitta ett fordon till Lamayuru till fredagen, som jag planerat. Jag hade otur. Nästa buss skulle gå först om lördag, Kargilbussen gick 5 på morgonen från ett avlägset ställe vid Poloarenan och krävde samma pris som hela vägen till Kargil, fastän Lamayuru bara låg på halva vägen, och trots försänkningar och försök av vänner att hitta en jeep fanns det ingen. Jag blev tungen att lida en dag till i Leh i väntan på lördagen, om jag inte ville gå upp klockan 4 och vandra genom hela stan bort till Poloarenan med risk att utsätta mig för alla de aggressiva natthundarna. Jag hade blivit biten förut.

Visserligen vaknade jag kvart över 4 i tid för att kunna hinna till Kargilbussen, men jag iddes inte utan var inställd på att genomlida en dag till med dess tortyr i Leh. Karin skulle ha kommit den 28-e men kom inte. Ej heller Dolma, min värdinna, hade jag sett sedan jag återkom från Nubra, men nu fick jag förklaringen: hon hade rest till Spiti tillsammans med sina väninnor i *Women's Alliance*. Det var henne väl unnat.

Igår kväll hade jag med min rispudding på *Happy World* stött ihop med Andreas, som med Sandra skulle till Pangong Lake med några fransmän. Jag hade uttryckt min önskan att ha fått följa med. De skulle få det underbart där.

När jag uttryckte min besvikelse över att inte kunna bege mig till Lamayuru genast frågade mig Legdan: "Varför tar du inte 9-bussen till Khaltse och liftar upp därifrån?"

Sagt och gjort. Klockan var halv 9. Jag packade omedelbart min ränsel och begav mig till busstationen. Där väntade bussen till Khaltse, och det fanns en plats ledig bredvid en gammal lama. Det var bara att hoppa på.

del 10: *Lamayuru*

På bussen tilltalades jag av en annan europé som undrade om bussen stannade vid Alchi. Han var tydligt italienare, så jag slog om till italienska genast, och vi blev genast bästa vänner. Han var från Rom med sardiskt ursprung och visade sig vara en kollega: han arbetade för bokförlag. Då jag fått sista sittplatsen fick han stå, men han var mycket pratsam och stod gärna över mig och konverserade för fullt.

Plötsligt kommer en annan gänglig person från längst bak i bussen fram till oss och säger: "Jag hör att det pratas italienska." Även han var italienare, från Benevento på väg till Phiyang, ehuru han bodde i London, men var liksom min romerske kollega Manuel Olivares mycket världsvan. De pratade mest om Singapore och dess extrema sterilitet samt om Thailand med dess ytliga kulturfattigdom.

Han, Paolo från Benevento, steg av vid avtagsvägen till Phiyang, medan jag fortsatte med Manuel, med vilken man kunde ta det lugnt över en kopp te vid Nimmu med tillfälle att kunna lära känna honom närmare. Det var då vi kom på att vi var kolleger. Han skulle efter Alchi tillbaka till Leh för att hämta sitt bagage och sedan komma till Lamayuru på väg till Srinagar, varifrån han skulle flyga vidare. Han var tämligen rund, avundades mig min magerhet och hoppades förlora 10 kilo i Indien. Jag kunde försäkra honom, att i Indien

förlorar man alltid 10 procent till godo för ens hälsa. Han kunde vara lugn. Det var idiotsäkert.

Vi skulle alltså troligen återses i Lamayuru redan på lördagen, om jag kom dit upp, vilket skulle bli mitt nästa företag. Bussen stannade ju i Khaltse 1000 meter meter nedanför och 16 kilometer därifrån. Manuel steg av med en annan europé, som steg på i Basgo, i Likir för att gå ner till Alchi senare.

I Khaltse fann jag snabbt en annan bil som jag kunde få lift med för 100 rupier. Det var en vänlig familj, och för en gångs skull spelade chauffören den sedvanliga skvalmusiken med anständig volym. Om bara volymen på högtalarna regleras till rimlig och diskret styrka, så att musiken bara blir bakgrundsmusik, stör den inte alls.

Utan problem kom vi upp till Lamayuru, där jag genast fick flera hotellerbjudanden med Wi-Fi och allt medan jag omgående styrde stegen upp till Shangri-La. Det var tomt. Det var helt övergivet. Mitt gamla rum stod öppet, allt var rent och fint, det brann en tempellampa framför altaret i matsalen, så jag antog någon snart skulle komma tillbaka. Det var bara att vänta.

Och mycket riktigt, snart var min värd på plats, han hade varit ute på fältet och arbetat, och återseendet var lika hjärtligt som alltid. Det var som om jag varit här senast igår. Man var hemma igen, och min värd bjöd genast på te.

Så fort jag kunde begav jag mig ut på vandring upp mot klostret Atitse via den genväg genom den långa ravinen jag lärt mig förra året. Med start klockan 2 var jag framme en kvart i 4 och möttes genast av en grupp indiska turister på fem män, som naturligtvis varit bilburna. Genom dem förstod jag att min gamle ungerske vän åter var på retreat i klostret. Jag sökte genast upp honom, och vi hade ett långt samtal.

Jag berättade att jag saknat honom förra året. Han hade haft visumproblem och fastnat i Dharamsala. Vi var båda överens om att visumkomplikationerna blev värre för varje år. Thomas attribuerade detta till den tilltagande indiska paranoian.

Jag berättade för honom hur förfärligt jag fann Leh i år och bekände min tveksamhet inför att alls komma till Indien fler gånger. Han medgav att Indien stadigt försämras liksom hela världen men att dess grundläggande förtjänster ändå alltid består. Genom sin uråldriga kultur finns det hos indierna en grundmurad inneboende motvilja mot allt som inbegriper våld. Det faktum att Indien är 90% vegetarianskt är kanske en besläktad företeelse. Han jämförde Indien med Afrika, Sydamerika och Mexico. I Indien blir man inte mordhotad, rånad eller mördad så fort man går utanför turisternas revir. Det blir man i Afrika, Sydamerika och Mexico, eller åtminstone är risken överhängande.

Han brukar komma på en årlig retreat på tre månader, men i år kunde det bara bli en och en halv. Han försökte organisera vallfärder till Kailash från Nepal, men naturligtvis förelåg det både svårigheter och komplikationer. Mig hade det tagit tre år att lyckas komma dit.

Det största problemet i Ladakh ansåg han vara den indiska turismen. För några år sedan noterade jag dess ingrepp i Ladakh genom att det plötsligt låg skräp överallt. Hur rent de än håller hemma är indierna notoriska nedskräpare så fort de kommer ut. Han liknade den indiska turismen vid *Kumbh Melah*, alla på en gång, ett kaos av hysterisk massmigration, och han delade fullkomligt min fasa för indisk skräpmusik. Han kunde inte längre resa i *Sleeper*

Class på indiska tåg, på grund av att alla körde skräckmusik på sina telefoner alla på en gång hur mycket det än skar sig, medan i AC de flesta som hörde på musik använde hörlurar och öronproppar.

När jag gick ner igen var seneftermiddagen magnifik, och hur mycket jag än fotograferat dessa berg förut var det oemotståndligt att ösa bilder på dem igen, mest på grund av det fantastiska ljusspelet mellan moln, skugga och sol, ständigt skiftande och varierande, som Monets näckrosor som han aldrig tröttnade på att måla om på nytt, men mina berg var allt strået vassare.

del 11: *Med livet som insats till Wanla*

Pradeep från Bombay råkade bo på Shangri La, och vi hade middag tillsammans. Han visade sig vara en sällsynt upplyst ung indier och hade varit nästan överallt. Han var mycket imponerad av att jag återkom till Indien nästan varje år sedan 1992 (32 resor, 15 till Ladakh,) vilket han fann mycket ovanligt. Han överraskades också av att jag kände så väl till indisk film, främst Satyajit Ray och andra Calcuttafilmer som *Chowringhee Lane* medan han inte var helt nöjd med *Slumdog Millionaire*, som ju utspelar sig i Bombay. Han pratade mycket och livligt och som indier brukar staccato med alla vokaler korthuggna, så det var litet svårt att följa med honom i hans långa tirader, men vi blev goda vänner.

Följande dag skulle värden ha tagit med honom på en utflykt till Wanla, men vädret var inte lovande på lördagen utan närmast hotfullt. Värden försvann efter frukost, och till slut beslöt Pradeep och jag att bege oss på egen hand. Då infann sig värden och berättade att han blivit upptagen. Vi gav oss iväg utan honom.

Vädret var verkligen hotfullt. Vid Prinkiti La var bergen höljda i stormmoln, och regn tycktes oundvikligt. En av huvudreglerna för vandringar i bergen är, att vid oväder stannar man hemma. Vi var tveksamma. En blå strimma i nordväst tydde dock på en bättring efter hand, så vi vågade ta risken.

Regnet kom mycket riktigt och förföljde oss hela den långa vägen genom den oändliga klyftan ner mot Shilla och Wanla, som inte erbjöd något skydd varken mot sol eller regn. Jag hade behövt paraply och handskar, ty vinden var dessutom kall. Ett sådant ruskväder har jag aldrig tidigare upplevat på denna vandring.

Men vi kom fram till Wanla, och där upphörde regnet. Vi fann bara ett öppet ställe längst bort i byn, där vi kunde få en Maggi Soup och en kopp te. Turistsäsongen verkade definitivt över, och de flesta husen överallt var låsta med hänglås då de flesta var ute på arbete i fälten med skörden.

Fastän min värd klagat på att det inte just regnat under hela året, allra minst när det skulle ha regnat under vintern, verkade det inte vara någon brist på skörd att inbärga, varken säd, hö eller frukter.

När vi vandrade tillbaka sken solen, och den gassade obarmhärtigt på oss genom hela den långa uppförsbacken i klyftan tillbaka mot Lamayuru, som ju varken erbjöd något skydd mot sol eller regn. Men vi nådde passet, och från andra sidan hade just sju andra personer ankommit dit.

Det var två olika sällskap. Det första på fyra tämligen unga personer troligen från Belgien, vandrade genast vidare, och en av dem var faktiskt blind. När de gick ned från passet hade hon båda händerna vilande på sin kavaljers skuldror. Det såg ut som om hon ständigt knuffade honom, men det var tvärtom. Han ledde henne på detta sätt på en tre timmars vandring genom Zanskars vildaste berg. Det var fenomenalt och beundransvärt.

De andra tre var ett äldre par, hon från Schweiz, han från Holland, men de bodde i Spanien, samt deras guide. Han var en gammal hippie som redan på guldåldern under 70-talet begett sig till Indien på motorcykel utan pass, medan hon, betydligt yngre, var gränslöst frustrerad över att de inte hade lyckats genomföra en längre planerad trek från Rumtse till Spiti, då hon tidigt drabbats av en svår förkylning. Nu fick de nöja sig med *baby treks* i stället. Hon hade varit på dåligt humör i veckor efter nederlaget, och det hjälpte föga att jag föreslog henne att göra det nästa år i stället.

Jag frågade honom hur det gick med undersökningen av det nerskjutna planet över östra Ukraina, där så många nederländare omkommit. Han sade att utredningen hamnat i dödläge tills vidare på grund av omständigheterna, men han hade försökt följa med de ryska nyheterna och förvånats över deras helt putiniserade ensidiga retoriska propaganda mot Holland, som om Holland var skyldigt. Ännu värre var den ryska separatistiska propagandan från östra Ukraina. Kievregeringen utmålas ensidigt som gangsters, som om Putinregimen var bättre.

Nu var emellertid vädret bättre, och Pradeep kunde till fullo få njuta av den överväldigande utsikten från Prinkiti La i dramatiskt och molnigt men klart och vackert väder. Vi var hemma igen klockan 3 precis efter en 6 timmars intressant och omväxlande, både dramatisk och farlig – under regnet hade vi sprungit genom 5-kilometersklyftan för att snabbt komma undan regnet – mänskligt givande och uppfriskande utflykt.

Mot kvällen kämpade jag i en timme för att komma ut på internet utan att lyckas. Igår lyckades det mot förmodan och fungerade bra, men idag gick det inte alls. När jag satt där i mörkrets hopplöshet kom det in en person i rummet som presenterade sig som Sven. "Jag trodde jag var den enda gästen här på Dragon," sade han. Vi blev goda vänner genast, han var från Tyskland (Magdeburg och München), och jag bjöd honom att delta som tredje person med Pradeep och mig i middagen på Shangri La. Hans enda alternativ var att inta en middag ensam i kylan i Dragons ganska ogästvänliga trädgårdsrestaurang, så han tackade ja genast.

Vi hade därmed en mycket trevlig middag på tre man hand. Både Pradeep (25 år) och Sven arbetade inom IT, så de hade mycket utbyte av varandra, medan jag stod för eventuella kulturella inslag.

På söndagen skulle Pradeep återvända till Leh. Svens planer var obestämda, han hade tänkt vandra över Lingshed till Padum, men det farliga vädret gjorde honom betänksam. Jag erbjöd honom att följa med mig på söndag eftermiddag upp till Atitse, där han aldrig varit och som han inte ens kände till. Han var intresserad, dock med reservationer för vad vädret närmast skulle hitta på för uppmuntrande eller nedslående överraskningar.

del 12: *Tillbaka till Leh*

På morgonen avreste Pradip, men vi lovade varandra att träffas igen i Leh till middag på måndag på Tenzin Dickey.

Vädret var alldeles idealiskt denna morgon, som sommaren tog ny fart. Sven med sin tvekan inför att våga satsningen mot Zanskar skulle troligen få både en kick och fart på sig för att genast kasta sig ut på äventyret. Självt beredde jag mig på att ta det lugnt denna söndag.

Något måste man väl ändå röra på sig, så jag gick ut på en liten promenad i ett försök att till fots nå det spektakulära serpentinlandskapet, där den gamla landsvägen ringlar sig upp mot Lamayuru långt ovanför klostret längs en 9 km längre väg än den nya. Jag hade tänkt mig att nå serpentinerna efter 4 km, men det visade sig vara betydligt längre. Det blev 9 km, men så fick jag också lön för mödan genom kanske resans häftigaste fotograferingar. Man ser och finner naturen bäst i Ladakh med att vandra, och så får man också de mest tacksamma fotomotiven.

Jag hade tänkt mig en vandring på två och en halv timmar och vara tillbaka till klockan ett, för att sedan eventuellt ta med mig Sven till Atitse, om han fanns kvar. Men det blev 18 km på fyra timmar, så när jag kom tillbaka halv 3, chockerad av den digra förseningen, var jag ganska uttröttad. Ändå gick jag ner till Dragon för att se om Sven väntade på mig. Mycket riktigt, han hade gett sig iväg på sin veckovandring in mot Zanskar.

Inte heller orkade jag själv begå ytterligare en milsvandring över bergen upp till Atitse, utan det fick vara. I stället funderade jag över att stanna en dag extra. Det var frestande, men det är det varje år. Det är bara att komma tillbaka nästa år igen.

Lustigt nog fungerade internet bättre i Lamayuru än i Leh, där det inte fungerade alls, medan det i Lamayuru fungerade ibland, trots ständiga strömavbrott. Sålunda kunde jag hitta Thomas i Atitse på facebook och skicka honom en vänförfrågan i alla fall i stället för nöjet att få se honom igen idag.

Det var lite si och så på Shangri La. Min värd nyttjade flaskan så att det märktes och var bara nykter ibland. Första kvällen hade han glömt att han lovat mig middag, och andra kvällen hade han några gäster från Kashmir, som också var en aning överdrivna. En av dem kom sent på kvällen burdust och bröt sig in i mitt rum och vidare in på toaletten. Han hade väl misstagit mitt rum för toaletten, som låg i motsatta ändan av korridoren. Mitt rum var det enda på Shangri La som hade egen toalett. Han trampade redan in när jag, Sven och Pradip satt tillsammans vid vår middag och ville påtvinga oss sina kashmiriska affärer. Tyvärr är de flesta kashmirer sådana bufflar, som bara kan aggressiv marknadsföring.

Sista morgonen var vädret sämre igen med kall blåst och mycket moln, så det var inte så svårt att lämna Lamayuru. Ändå blev det nästan omöjligt. Alltid vill man stanna åtminstone en dag till.

När jag sade farväl till mitt värdpar hoppades jag som vanligt återkomma nästa år. Hittills har det lyckats 11 år i sträck.

När jag väntade på bussen dök efter bara några minuter upp en jeep som frågade om någon skulle till Leh. Jag nappade genast (för bara 300, 37,50 kronor), och med mig följde två äldre fransmän. De var synnerligen trevliga. Den yngre, bara i min ålder, var extremt

pratsam, och det visade sig att de båda var i Ladakh för första gången och ändå hade gjort hela Indien inklusive Lingshed och visste det mesta om Ladakh genom idoga studier. De var ytterst ivriga och ställde mig tusen frågor inför sin planering om *the Sham Trek* eller *Baby Trek* och Nubra, och de planerade sin vistelse extremt noggrant och metodiskt. Den yngre hoppade av vid Alchi för att fortsätta upp till Likir, Yangthang, Rizong, Hemis Shukpachen, Themisgang, Tia och hela den baletten, medan den äldre, som var mera lågmäld, följde med mig till Leh. Båda hade varit en hel del i Skandinavien, och den äldre berättade, att han som 30-åring farit på motorcykel hela vägen upp till Kirkenes och ner igen och därvid undersökt hela den norsk-svensk-finska nordkalotten med Hammerfest och Nordkapp, vilket varit hans livs reseupplevelse – 1963! Han var alltså över 70 och gjorde nu sin första resa i Ladakh.

Han var mycket tacksam för all den hjälp och detaljerade information jag kunde ge i synnerhet om Nubra, och vi skildes uppe i Changspa, medan jag sedan gick ner till Lung Snon, där allt var som vanligt. Min magmedicin whisky hade precis räckt fram till Leh. Dagens viktigaste ärende blev att förnya den.

del 13: Uppbrott

Så var man tillbaka i Leh i den ständigt tutande trafiken i ständiga stockningar, där alla var i vägen för varandra och tutade på varandra, men där bilarna mest av allt tycktes tuta på fotgängarna, som mest var i vägen. Hela centrala Leh borde omvandlas till gågator. Det är enda sättet att ta sig fram.

Ett symptom: När jag satt på *Happy World* såg jag en gänglig dam gå förbi helt invirad i sjal och med munskydd, man såg ingenting av hennes ansikte, men jag kände genast igen henne: Det var Karin från Holland. Jag anropade henne, och vi var båda mycket glada över att se varandra. Hon höll helt med mig om att luftföroreningarna i Leh var värre än någonsin.

Hon hade funnit en artikel i tidningen om nedskräpningen av Himalaya som hon klippt ut och tänkte kopiera och sprida. Den handlade om en ny kampanj om att inte lämna några spår kvar i Himalaya av nedskräpande turister utan att hela tiden vara noga med att ta allting med sig tillbaka som man fört upp. Problemet var dock mest de indiska turisterna, som var värst.

Karin hade haft underbara dagar i Lingshed och tänkte sig också till Nubra i vanlig ordning. Hon berättade att Françoise nu bodde på Lung Snon, en väninna till Cathérine.

Plötsligt var Lung Snon fullt av gäster. Utom fyra fransyskor med Françoise var där två unga belgare och en korean. De var alla involverade i skolprojektet, som handlade om att starta skolor i Ladakh, främst i Zanskar. Françoise är den ledande kraften i detta, nästan lika gammal som Cathérine (över 70) och som senast var i Zanskar här på vintern. Jag frågade om Cathérine och fick veta, att hon skulle komma till vintern. Om jag kom i januari kunde jag få träffa henne.

Även belgarna hade varit här på vintern. Det hade bara varit 30 grader kallt – det kan gå ner till 40.

Dagen ägnades åt ett avskedsbesök hos överste Wangdus. Jag skulle ju resa följande morgon. Han var hemma och bjöd på lunch, en äkta ladakhisk lagom kryddstark fundamental stuvning av något slag med *curd* efteråt.

Han gav mig fullkomligt rätt beträffande miljöförstörelsen i Leh. Därför besökte han staden så lite som möjligt. Han till och med avrättade den ladakhiska lokalmusiken, som han menade att även den bara var organiserat oväsen. Det värsta av allt i Ladakh menade han dock vara avfolkningen av byarna. Det fanns inga barn i byarna längre, och odlingarna sjönk i träda, då ungdomarna bara ville göra snabba pengar i stan.

Han menade att turisterna kunde göra en insats genom att propa på att bara beställa lokal mat, glömma alla italienska, israeliska och snabbmatsrestauranger och insistera på att bara bli serverade det lokalt typiska. Det skulle alla må bra av, i synnerhet turisterna, som skulle slippa all skräpmat, bönderna, som skulle se någon mening i att börja odla igen, och framför allt det nya systemet med *home stays*, där hem erbjöd allt det lokalt vardagliga och genuina åt turisterna, som skulle få bo som hemma.

På kvällen hade jag middag med Karin på *Tenzing Dickey* som sig bör. Det var inte planerat, men hon dök upp, och hon var välkommen. Det blev en lång middag, då vi hade så mycket gemensamma intressen, så jag kom inte hem igen förrän efter 9. Det var strömavbrott, allt var mörkt och låst, och det regnade. Karin hade bett mig absolut ta en taxi till busstationen, och om det regnade kunde det ju vara bedrövtligt att ta sig dit med paraply klockan 4 i mörkret med eventuellt alla stadens arga hundar efter sig. Under våren hade det hänt att ett 9-årigt barn blivit angripet av ett 20-tal herrelösa hundar som hade ätit upp henne. Dessa hundar var inte att leka med. Överste Wangdus menade att det räckte med en käpp att ha till skydd, men man kunde inte veta. Det svåraste bekymret var regnet, som man hoppades att inte skulle sabotera vägarna i morgon.

Jag fick väcka upp Legdan, vi gjorde upp, och han organiserade en taxi åt mig. Allt löste sig, Min totala räkning för nio nätter med frukost blev drygt 3500 rupier eller 450 kronor. Både med Legdan, Karin och Wangdus hoppades jag kunna hålla flitigare kontakt per e-post i framtiden.

Emellertid tilltog regnet. Det verkade gå över medan jag satt med Legdan, men medan kvällen tilltog tilltog även regnet, vilket var synnerligen oroväckande med minnet färskt av tidigare katastrofer, som 2000 och 2010. Nu var det 2014. Det var bara att somna ifrån det, om det gick.

Naturligtvis gick det inte, och regnet bara höll på. Efter halv 4 var det omöjligt att ens vila mer, och då regnade det som värst – det hade då hållit på i 10 timmar. Det var bara att ändå förbereda sig för avresan.

Taxin skulle komma och hämta mig kvart över 4. Ingen taxi, och det regnade. Skulle jag strunta i taxin och gå till stationen med paraply och utmana hundarna? Jag väntade. Ingen taxi. Till slut blev jag otålig och gick ut till gatan för att vänta där. Den var mörk i ösregnet. Inget liv. Ingen taxi.

del 14: *En bergsöken i snö och regn* (september 2014)

Till slut kom taxin minst en kvart försenad. Även chauffören bekräftade att regnet var det värsta någonsin och undrade om bussen alls skulle gå. När vi nådde busstationen bad jag taxin vänta medan jag tog reda på om bussen skulle våga sig ut på forceringen av 5000 meter höga pass i ösregnet. Bussen var låst, men där var några som väntade och bad mig vänta också. Alltså skulle bussen gå.

Jag återvände till taxin för att betala den med de tre hundralappar jag plockat fram i god tid och stoppat i en ficka, men när jag grävde efter dessa var de försvunna. Jag sökte överallt i taxibilen. Alltså måste jag ha tappat dem i regnet omkring bussen. Chauffören föreslog att någon av de väntande kunnat se dem och lagt beslag på dem. Detta var föga troligt, då resenärer alltid nästan är hederliga, åtminstone uppe i bergen. Mysteriet var totalt. Jag måste dra fram en ny 500-lapp och be chauffören växla. Inga problem.

Bussen satte i gång i ösregnet, men detta avmattades efter hand, och när vi klättrade upp mot Tanglang La, det högsta passet på 5300 meter, blev sikten nästan klar ehuru under ständigt hotande molnslöjor. Själva passet var mjölk, och man såg nästan ingenting, men på andra sidan fortsatte det ljusna. Den tiomila öknen från Pang till Sarchu var helt torr.

Bland mina medpassagerare ombord märktes ett sällskap på fem polacker, som reste tillsammans. De två äldre herrarna hade varit i Ladakh förut, så var det en mycket älskvärd moder med son och hans fästmö. Sonen hade arbetat i Finland och även rest i Sverige. De kände väl till Göteborg.

Vidare var det ett ungt tjeckiskt par, som liksom de tre yngre polackerna var i Ladakh för första gången, en mycket ung engelska från Manchester och en till av okänd nationalitet. Jag lyckades fotografera en del från mitt fönster, men framför mig satt en stackars lokal resenär som hela tiden spydde ut genom fönstret, sammanlagt åtta gånger, och så kraftigt, att man varje gång förvånades över att han hade någon mage kvar. När han öppnade fönstret för att spy blåste det kraftigt därifrån på mig, men han var noga med att hålla spyorna utanför. Där emellan låg han helt utslagen med huvudet mot sätet framför. Vanligen är det damer som brukar hänga utanför fönstret under ihållande ulkande ylanden, men detta var första gången jag upplevde en åksjuk ladakhisk man.

Redan halv 2 var vi framme vid Sarchu, halva vägen till Manali, efter bara 8,5 timmar, och vår busschaufför höll stilen hela vägen. Enda incidenten inträffade vid ett möte med en truck längs en mycket smal bergshylla med serpentiner, trucken kom i lutning mot bussen och knäckte backspegeln vid förarhytten, men senare lyckades chauffören fixa den igen.

Vi klarade oss utan regn genom hela öknen, men efter Baralacha La började det igen. Vi kom fram klockan 6 till Keylong under duggregn, och alltså hade hela resan bara tagit tretton timmar inklusive pauser på en och en halv timme, så det var egentligen bara elva och en halv timme, vilket nästan är rekord.

Natten förflöt utan incidenter i det billiga härbärgat, men det regnade hela tiden, så det var obekvämt att gå ut på toaletten.

Ännu på morgonen regnade det, men under bussfärden söderut med start halv 7 tycktes det ljusna något i fjärran, dock inte tillräckligt så att man skulle kunna fotografera detta ett

av världens vackraste landskap före Sissu, fastän man för en gångs skull fått en riktigt bra fönsterplats.

Bakom mig satt tre unga män som naturligtvis satte på sin digitala telefonskräpmusik. Till slut stod jag inte ut längre utan bad dem stänga av. De nickade instämmande och förstående, stängde av och satte efter en stund på den igen. En andra gång sade jag till dem, "Please!" De stängde av och satte på igen. En tredje gång sade jag till dem så att det hördes över hela bussen, och flera tycktes gilla min reaktion. De stängde av, men efter en lång stund satte de på igen men med så låg volym att de trodde att jag inte skulle höra det. Naturligtvis hörde jag det, men jag sket i dem liksom de sket i mig. Vad kunde jag göra?

Uppe vid Rohtang var det tjock dimma, man såg ingenting, men egendomligt nog regnade det inte på andra sidan, fastän det regnat hela vägen på den torra sidan. Det brukar vara tvärtom. Detta var något av en lättnad: det kunde ännu ljusna.

Enda incidenten på vägen ner var en fullastad militärtruck som kört ner i en ravin. Man höll på att bärga robotar, ammunition och annat explosivt därifrån med att bilda kedja.

Halv ett var vi nere. På vägen upp till Greenland mötte mig Tara välkomnande. Jag fick genast bästa rummet, kunde duscha och byta kläder och var hemma igen.

del 15: Den känsliga väderfrågan

Problemet är, att ju högre upp man är, desto extremare blir vädret. På 2000 meters höjd är det ännu relativt lugnt, och man behöver inte vara rädd för oväder, men oväder över 3000 meter är alltid skräckinjagande farligt och fullständigt oförutsägbart – vad som helst kan hända och händer. På 3500 meter och där över är det enda att göra att söka skydd, dra sig tillbaka och slå till reträtt. Det var vad jag upplevde vid återkomsten från Turtuk till Diskit. Det ösregnade. Det skall det inte göra, i synnerhet inte på ett av Ladakhs allra torraste ställen.

Och därefter fortsatte vädret att försämras. Regnet i Diskit var bara en försmak. I Lamayuru hade jag en respit, det är verkligen Ladakhs torraste område, men även där regnade det mer än jag någonsin upplevat där tidigare – ändå har jag haft regn där två gånger förut. Alltså håller klimatförändringen och dess konsekvenser definitivt på att göra väderleken i Ladakh allt mera avskräckande.

Legdan ville att jag skulle skaffa honom stora grupper från Sverige, så att Lung Snon kunde fortsätta expandera, och han kunde inte förstå varför vissa grupper upphört att komma. Naturligtvis kan jag inte agera publikmagnet eller ägna mig åt den marknadsföring han önskar, utan jag kan bara rekommendera vissa enstaka vänner och Tibetälskare med en uppmuntran. Senast jag mötte en svensk grupp i Ladakh var de alla magsjuka utom en, den enda och äldsta veteranen, och naturligtvis ger sådant inte direkt någon oemotståndlig mersmak.

Själv hade jag haft ett svagt illamående nästan oavbrutet i Leh, som inverkat menligt på aptit och livslust, och jag har aldrig varit så deprimerad i Leh tidigare, kanske beroende på avgaserna och det extremt tilltagna bullret och skvalmusiksoväsandet. Här kan man se att min hörselkänslighet direkt påverkat hälsan negativt genom negativt oväsen.

Både Nubra och Lamayuru var ljuvliga, ty där var det tyst, och där var naturen allestädes närvarande. I Leh var det tvärtom. Måste jag då ta avstånd från Leh i fortsättningen och söka mig ett nytt lugnare ställe? Lung Snon var rena tortyren genom byggnadsarbetsoväsen med bullrande generatorer som höll på hela natten plus disko-dunk-plågor.

Till detta kom att det aldrig blev varmare än 17 grader i mitt rum. Sedan två år får vi inte längre bo i det gamla varma boningshuset, då familjen vill ha det för sig själva och de nya småbarnen, men den nya tillbyggnaden är ett stenhus som aldrig var varken varmt eller trevligt.

I Manali var det varmt och skönt men ösregn hela dagen. Till kvällen kunde man knappt gå ut, man kunde inte se tvärs över stan för regnmolnens täthet, så jag fick stanna nere i stan och ta min middag på gamla Laxshmi med min traditionella festmåltid, biryani med ägg och curd, för den extrema kostnaden av 25 kronor.

På Greenland förekom en ung indier från Hyderabad, bara 24 år, som hade ambitionen att cykla till Leh. Under omständigheterna måste jag avråda honom, och Tara höll med mig. I stället rekommenderade jag honom att resa till Leh och cykla därifrån västerut över Lamayuru och Kargil till Srinagar, då han ändå tänkt sig den vägen hem senare. Där var det högsta passet bara 4100 meter, en baggis, vädret var säkrare, och vägarna var bättre.

Min värd hade återkommit från Chandigarh men sågs inte till under dagen, då han höll sig på sitt rum medan det skvalade.

Johannes hade jag i god tid upplyst om min planerade ankomsttid, och jag såg mycket fram emot att få träffa honom igen. Då jag lyckats hålla tidtabellen exakt skulle han säkert dyka upp under fredagen.

Till problemen i Ladakh kom också det oändliga förkrossande strulet-sabotaget med elektriciteten och internet, som man aldrig kunde lita på – var det inte elavbrott låg servern nere, och det kunde pågå i dagar. I Manali tycktes det åtminstone fungera.

I Koksar på den "torra" sidan av Rohtang, det sista samhället före passet, var det bara 13 grader klockan 9 på morgonen. Att över huvud taget bege sig till Ladakh måste betecknas som extremsport. Även om vädret nu tycks göra denna svårare att genomföra varje år är dock dessa problem ingenting mot oväsens- och dunka-dunk-problemet, som nu helt har Leh i sitt våld.

Det regnade hela natten, och väderleken kunde inte se något slut på monsunen. Förra året hade monsunen hållit på ända långt in i oktober, så det såg mörkt ut.

Naturligtvis var det en smula trist att råka ut för dåligt väder innan halva resan var avslutad och i Ladakh dessutom, där det aldrig ska regna. Åtminstone gjorde det det aldrig före klimatförändringen. Det var bara att vara beredd på att sitta inregnad för resten av resan i Manali och det ännu regnigare Dharamsala.

En tröst var att internet äntligen fungerade felfritt och snabbt. Man behövde inte ens vara rädd för att få virus i sitt USB, men det var så dags nu.

När jag satt uppe på mitt stamställe Rangoli vid Vashisht med min älsklingsrätt *fruit curd with honey* frågade jag värden vad han visste om väderleken. "För Jammu och Kashmir och Himachal har de lovat ihållande regn i 72 timmar. 30 har redan gått, så det är bara 42 kvar." Mera tröst kunde han inte ge.

Medan jag satt där kom det ett gäng skräckisraeler. De lade beslag på den ena stolen efter den andra tills det inte fanns några lediga kvar. Vi som kommit före dem fick till nöds sitta kvar, men ingen annan kunde placera sig vid våra bord. Så satte de på en dator med vidrigaste tänkbara tecnomusik för hög volym med så stressande rytmer som möjligt. Där satt man och måste vänta ut de svåraste regnskurarna till detta skvalmusikshelvete. De var sju och jag var en, så värden hade nog föredragit att bli av med mig än dem, då de både åt och betalade,, men någon paus i skvalstressmusiken blev det lika litet som i regnet. Jag fick gå ut i regnet och tampas med bilarna, som med flit körde i så många pölar som möjligt bara för att spruta ner fotgängarna.

Från Sverige kom det samtidigt rapporter om tropisk sommarvärme med smäktande sol som tvingade alla att gå i shorts. I juni i Finland hade jag jagats på flykten från landet av frost och snö och fyra grader varmt samt regn utan uppehåll, medan det hela tiden var strålande väder i Göteborg. Nu upprepades situationen i Indien – kallt och rått och ihållande regn, medan man i Sverige ännu njöt för fulla muggar av en extra lång och vacker sommar.

Hittills var det 120 dödsoffer för regnen, och det fortsatte regna. Jag hade aldrig tidigare sett Beas så strid och bred. Den dånade och dunkade som om den ville dra ner staden med sig, och när en flod dunkar är den farlig.

del 16: *Sista dagen i Manali*

”Knullar du henne?”

”Nej.”

Vi talade om Laila Roth, vars öde och liv vi båda var alltför djupt engagerade i för att någonsin kunna bli av med henne. Som vanligt ville Johannes veta allt det senaste om vår relation och hennes utveckling, som han inte förstod sig på, vilket var naturligt. Vem kan begripa sig på en kvinna, när hon kan skifta karaktär och personlighet hundra gånger mer än en kameleont? Kunde jag begripa mig på hennes satanism? Nej. Vem älskade hon mera, honom eller mig? Hon hade bara tillgång till mig men älskade honom samtidigt mer. Hon var beroende av mig som hennes förläggare och tekniska support, men det var han som hade gett henne åt mig, när han inte längre kunde vara henne behjälplig som antagligen skild från henne för alltid.

Detta föranledde mig att fråga honom varför han inte ville synas på facebook. Han fasade för blotta tanken. ”All min verksamhet är hemlig och fördold. Facebook är ett ytlighetens mentalsjukhus för fåfänga självgoda posörer att kunna hävda sig i utan att behöva besväras av någon realistisk insikt.” Han tackade kategoriskt nej.

”Men där kunde du ha fortlöpande kontakt med Laila. För henne är det ett expansionsforum.” Jag framhöll hennes märkliga karriär därstädes, då hon på 2,5 år skaffat sig 5000 vänner och fortsatte skaffa sig *followers* hela tiden, nästan som en rockstjärna.

”Och allt för satanismen? Kan du begripa det?”

Nej, det kunde jag inte. Därom var vi överens.

Han försökte förstå vad hon menade, vart hon syftade och vad hon ville åstadkomma, men jag kunde inte hjälpa honom. Mest såg jag hennes verksamhet på nätet som artistisk, då

hon var en virtuos bildsamlare och hennes dikter älskades, vad de än handlade om, om dock de alltid hade en mening.

"Låt gå för det," sade han. "Om hennes ambitioner bara är artistiska och litterära kan vem som helst och även jag acceptera dem. Är hon lika vacker fortfarande?"

"Vackrare."

"Hon är en av dessa få kvinnor som aldrig kan vissna, som bara blir skönare för sina lidanden och prövningar. Jag märkte detta genast. Efter vad hon gick igenom borde hon ha vissnat genast, men i stället steg hon nästan förklarad som en fågel Fenix ur elden. Jag har mött några sådana kvinnor i mitt liv. De är alltid överlägsna, som om varje livets angrepp på dem bara gjorde deras karaktär och bättre egenskaper mera markanta, men hon var något särskilt. Hennes skönhet var hennes egen värsta fiende, men hon lärde sig den hårda vägen att handskas med detta farliga handikapp. Jag kanske uppsöker facebook i alla fall, bara för att få närmare kontakt med henne igen. Bara e-post är för otillfredsställande."

Han introducerade mig för sina ryska vänner, en ganska omfattande koloni av helt unga människor och nästan bara renodlade hippies med hur långt hår som helst – tredje generationen sedan 60-talet, och jag har aldrig sett så många hippies i Vashisht förut.

"Jag tror Laila skulle trivas här," sade han. "Vad tror du?" Jag gav honom rätt. Hon hade funnit sig i sitt rätta element.

Vädret klarnade äntligen under söndagen, så att det blev riktigt varmt, vackert och njutbart, så att det skulle bli lika svårt att lämna Manali som det varit att lämna Diskit och Lamayuru. Jag började seriöst överväga att för en gångs skull stanna en dag extra.

Men mina böcker var slut, och jag var på den sista. Jag fann en bokaffär i Vashisht, men priserna var orimliga: 500-600 rupier för vilken begagnade pocketbok som helst. När jag klagade på priserna frågade den indiska expediten mig om jag ville köpa hasch i stället. Det var billigare.

Inte heller hittade jag någon annan bokaffär, den enda jag hittade var stängd, men avgörande för mitt beslut att bryta upp var en incident på ett café. Varje dag hade jag brukat inta en kopp kaffe där för 20 rupier, men nu plötsligt krävdes jag på 40. Var det en ny servitör som ville lura mig? Det uppstod en palaver som slutade med att jag utan ett ord mer betalade de 40 och gick därifrån. De skulle inte få se mig mera. Synd, för deras kaffe var gott, och i alla år har jag gått där utan incidenter.

Tara ville att jag skulle stanna kvar, och visst var det synd och skam att bryta upp när det var som bäst och vädret klarnade. Vi satt tillsammans hela kvällen och samtalande om den aktuella situationen på Greenland. Min gamle värd höll på att gradvis överlåta rörelsen åt Tara, vilket kändes tryggt: båda var genomärliga, och min gamle värd kunde knappast finna en bättre efterträdare. Det var smärtsamt att behöva bryta upp, och på morgonen hade Tara i god tid tänt belysningen och öppnat dörren och trädgårdsporten åt mig. Vi hoppades båda att jag skulle kunna återkomma till *diwali* de sista dagarna i oktober.

Det regnade, vädret var ingalunda gynnsamt, men för en gångs skull fann jag en buss som lovade köra hela vägen fram till McLeod Ganj. Det var en Bedi-buss som avgick klockan 7 precis, vi var i Mandi efter 11 mil före 12, i Sundernagar klockan 1, där den jobbiga delen av resan börjar, i Palampur klockan 3 och framme i Dharamsala klockan 6. Icke desto mindre fick jag ändå ta en extrabuss upp till McLeod Ganj för 13 rupier, 2 kronor, och kunde

installera mig på Seven Hills i ett singelrum klockan 7. Där var en ny värd som ville ha 300 för rummet, jag lät honom veta att det bara varit 150 förra året och föreslog 200, vilket han accepterade.

Bedibussen var lyckligtvis utan högtalarmusik, så resan stördes bara av dem som spelade musik på sina telefoner, vilka dock var ett antal. Det förekommer människor som är så känsliga för all sorts mobiltelefoni att de inte kan vistas i ett rum med en sådan på, men detta har ännu inte noterats i Indien. Sedan när hjärntumörsepidemierna skenar iväg till följd av mobiltelefoni, vilket forskare har varnat för i årtal, är det väl för sent att åtgärda problemet. Tre av mina vänner har dött av detta.

Jag intog genast en välbehövlig middag på gamla anrika solkiga Tsongka, där jag kände igen köksmästaren från förra året. Det skulle bli en njutning efter dagens regniga strapatser – Dharamsala tycktes lova bättre väder.

del 17: *Avslutning.*

På Nicks Café återsåg jag Alex tillsammans med en annan vän. Han skulle precis lämna världen för att gå in i en tio dagars meditation i nästan fullständig isolering och under tystnad. Nej, det var inte Vipassana det gällde den här gången, utan Tushita, som är snäppet under. Absolut tystnad är inte obligatorisk, men under de dagliga diskussionerna efter meditationsövningarna skulle man helst hålla sig till ämnet.

När vi skiljts i Diskit hade han begivit sig till Hundar och trivts där, tills han fortsatt till Turtuk samma dag som jag men där stannat bara tre timmar och inte ens blivit över natten. Det var angenämt att se honom igen, och jag kunde bara önska honom lycka till på meditationen och hoppas att han kom ut levande från den igen.

Dharamsala var som vanligt, men vädret var konstigare i år än någonsin. Det hade varit konstant mulet men knappast regnat alls, medan Kashmir längre norrut i år ju var drabbat av de värsta regnen på 60 år, som lagt Srinagar under vatten och lämnat 700,000 strandsatta längs de översvämmade vägarna i Jammu och Kashmir.

Regnet den 26 augusti efter Turtuk hade varit resans vändpunkt. När det regnar på sommaren i Ladakh har det hittills alltid inneburit oöverskådliga regn- och översvämningskatastrofer antingen i själva Ladakh eller i någon grannprovins. 2000 var det Ladakh som drabbades med vägen ner till Manali förstörd, 2004 var det Kinnaur, 2006 var det åter Ladakh med vägar raserade i själva Leh och västerut, 2010 ägde den stora katastrofen rum med 700 bortspolade och aldrig återfunna, och i år var det Kashmir. Det var i Nubra regnet hade nått mig, som skall vara en av Ladakhs torraste platser, och i Lamayuru, den allra torraste, hade jag aldrig upplevat så mycket regn. Vädersituationen verkar bli mera kritisk från år till år.

Även Dharamsala hade försämrats genom mera stökighet och värre turism, och även där förekom det nu dagliga hopplösa trafikstockningar, och det fanns ingen möjlighet att bredda gatorna. Enda lösningen är att stoppa all obehörig trafik.

Jag gick upp till Triund som vanligt varje dag, då morgnarna var soliga och angenäma, och den andra dagen nådde jag även Snowline. Tredje dagen var jag i form och nådde Triund på rekordtid (100 minuter), och det var den vackraste morgonen. Jag träffade alla

mina bergsvänner där uppe och hoppades som vanligt kunna återkoma till Diwali, vilket dock i år var osäkrare än någonsin.

Tredje dagen tog jag bussen ner till Delhi klockan 17, en *semi-de-luxe*-buss, där jag dock framför mig hade en karl som försökte knäcka mina knän med att våldsamt fälla ner sin stolsrygg, där jag fick en tjockis bakom mig som insisterade på att utan att fråga mig öppna sitt sidofönster så att vinden blåste mig rakt i aniktet, och där jag bredvid mig fick en ung slyngel som försökte stjäla min fönsterplats och torterade mig med oväsen på sin telefon, som han lekte med.

Indierna tycks vara helt renons på vanlig mänsklig känsla för hänsyn, vilket jag ideligen får uppleva gång på gång på nytt, som om detta tyvärr var en regel. Den nya medelklassen är värst. För varje år blir det stökigare och mera olidligt att resa i Indien, vilket mest beror på den förskräckliga skräm musik som indierna helt okänsligt konstant utsätter en för i korseld, till och med uppe vid Triund 1000 meter ovanför civilisationen.

I Delhi hade jag dock turen att råka ut för en äldre ordentlig rickshawförare, som körde mig ut till flygplatsen för bara 300 rupier. Han imponerade på mig med att köra emot vartenda rött ljus under hela den två mil långa vägen – det var helt trafikfritt så tidigt på morgonen. Flygresan fungerade sedan utan problem, och för första gången fick man köpa med sig en plomberad whiskyflaska från Delhi hela vägen hem. Jag valde *Teacher's*.

En sista tålamodsprövning infann sig mot slutet. Efter att ha fått vänta tre timmar i Helsingfors på Göteborgsflyget med Wanda Wi-Fi som inte fungerade utom ryckvis och korthugget kom man äntligen på slutplanet, som drabbades av försening. En passagerare kom inte till flyget men hade ändå sitt bagage med. Detta måste letas upp från bagageutrymmet för att lämnas kvar. Ett sådant förseningsstrul har jag aldrig varit med om tidigare.

Resans största problem blev dock internet-eländet med mitt USB fördärvat av virus, kaos i Ladakh (utom i Lamayuru, där det fungerade förvånansvärt bra,) vilket fullkomligt handikappade mig digitalt i princip hela resan. Till detta kom regnet och översvämningskatastroferna – från den 26 augusti blev resan mest bara prövningar.

Det som klarade sig bäst var hälsan och ekonomin. Jag blev bara i bättre form hela tiden under hela resan, och resans totala kostnad blev inte mer än 7700 kronor – nästan ett nytt rekord.

Slut.